

Nr 250.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående fortsatt subventionering av införseln av vissa varor m. m.; given Stockholms slott den 25 april 1947.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över folkhushållningsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

G. E. Sträng.

Utdrag av protokollet över folkhushållningsärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 25 april 1947.

N ä r v a r a n d e:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, GJÖRES, DANIELSON, VOUGT, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG, WEIJNE, KOCK.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anmäler chefen för folkhushållningsdepartementet, statsrådet Sträng, fråga om fortsatt subventionering av införseln av vissa varor m. m. och anför därvid följande.

I skrivelse den 13 september 1946 gjorde statens priskontrollnämnd framställning angående subventionering av importen av vissa varor. Nämnden framhöll därvid, att starka prisstegringstendenser i dåvarande läge gjorde sig gällande på de utländska marknaderna, varigenom den svenska prisnivån utsattes för ett starkt tryck uppåt. I syfte att förhindra att prisstegringen utomlands sloge igenom på den inhemska prisnivån föreslog nämnden, att möjlighet skulle öppnas för Kungl. Maj:t att medgiva subventioner å vissa

Bihang till riksdagens protokoll 1947. 1 saml. Nr 250.

viktigare importråvaror. En dylik subventionering borde enligt nämndens mening avse sådana fall, där prisstegringen i utlandet kunde antagas vara av endast tillfällig och spekulativ karaktär och hänförde sig till sådana råvaror, som vore av betydelse för de stora konsumtionsartiklarna och spelade en mera omedelbar roll för konsumentpriserna och därmed för levnads-kostnadsindex. Skulle det visa sig, att priserna på de utländska marknaderna komme att stabilisera sig på dåvarande nivå, syntes emellertid enligt nämndens mening subventionsåtgärderna böra avvecklas, enär det på längre sikt finge anses ofrånkomligt, att de verkliga kostnaderna borde få taga sig uttryck i priserna.

I anslutning därtill erinrade nämnden om de betydande överskott, som förelågo å den statliga krigsriskförsäkringsverksamheten samt inom vissa clearingkassor, samt ifrågasatte om ej dessa medel kunde tänkas bli använda för finansieringen av erforderliga importsubventioner.

Över priskontrollnämndens framställning avgåvos efter remiss yttranden av ett flertal myndigheter och enskilda sammanslutningar. Bland dessa instämde socialstyrelsen, kommerskollegium, industrikommissionen, livsmedelskommissionen, handelskommissionen, handelskammaren i Gävle och Kooperativa förbundet med priskontrollnämnden därutinnan, att i förevarande läge en subventionering av importen av vissa varor kunde vara nödvändig, trots de principiella betänkligheter, som mötte däremot. Stockholms handelskammare, handelskammaren i Göteborg, Skånes handelskammare samt Sveriges grossistförbund anförde mycket starka betänkligheter mot ett subventionsförfarande samt framhöllo, att, därest en subventionering ändock skulle finnas nödvändig, densamma borde genomföras såsom ett provisorium med begränsad giltighetstid och efter noggrann prövning i varje särskilt fall.

Fullmäktige i riksbanken framhöllo, att en subventionering av importen i prisreglerande syfte vore ägnad att inge allvarliga betänkligheter, men att man icke kunde avsäga sig möjligheten att i rådande läge möta internationella prisstegringar genom subventionsåtgärder. Sådana åtgärder borde tillgripas endast efter noggrant övervägande och av tvingande skäl. En förutsättning för anlitaandet av ett subventionsförfarande borde vara, att detta begränsades dels till råvaror eller råvarustadiet mycket närstående produkter, dels till ur prisstrategisk synpunkt betydelsefulla varor.

I proposition nr 360 till 1946 års riksdag föreslog Kungl. Maj:t riksdagen att till *Subventionering av införseln av vissa varor* å tilläggsstat I till riksdagen för budgetåret 1946/47 under elfte huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 25 000 000 kronor. Min företrädare i ämbetet anförde i samband därmed bland annat.

Det vore i dåvarande läge nödvändigt att öppna möjlighet för Kungl. Maj:t att medgiva viss importsubventionering. Med hänsyn till vådorna av en dylik subventionering borde densamma emellertid tillämpas restriktivt.

Den borde sålunda äga rum endast där sannolika skäl förelåge för antagandet, att prisstegringen vore av övergående karaktär. Vidare borde den i huvudsak begränsas till sådana importerade råvaror, vilkas importpriser utövade ett väsentligt inflytande på den allmänna prisnivån inom landet. Det syntes dock icke böra vara helt uteslutet, att subventioneringen skulle kunna tillämpas även å varor, som representerade ett senare stadium av produktionsprocessen, i den mån synnerligen starka skäl av förut angiven art förelåge. Subventionsåtgärd borde kunna vidtagas allenast efter beslut av Kungl. Maj:t, som därvid jämväl borde meddela närmare föreskrifter angående subventioneringens utformning i detalj. Redogörelse för vidtagna subventionsåtgärder borde framläggas för 1947 års riksdag. Bemyndigandet för Kungl. Maj:t att medgiva subventionering borde i anslutning därtill begränsas till att gälla till utgången av juni 1947.

Med avseende på finansieringen av subventioneringen uttalade departementschefen, att de av priskontrollnämnden anvisade överskotten å den statliga krigsrisikförsäkringsverksamheten samt å clearingkassornas verksamhet tills vidare icke lämpligen borde anlitas för finansieringen. Frågan om dispositionen av berörda överskottsmedel för nu ifrågavarande ändamål borde upptagas i samband med ett eventuellt framtida förslag om anvisande av ytterligare medel till importsubventionering.

I skrivelse den 18 december 1946, nr 567, anmälde riksdagen, att riksdagen anvisat det begärda anslaget samt underströk i samband därmed angelägenheten av att subventioneringen tillämpades restriktivt och allenast under av departementschefen angivna förhållanden. Riksdagen godtog även departementschefens förslag, att bemyndigandet för Kungl. Maj:t att medgiva subventionering skulle avse tiden till utgången av juni 1947. I anslutning till vad departementschefen därom anfört förutsatte riksdagen, att redogörelse för vidtagna subventionsåtgärder komme att framläggas för 1947 års riksdag.

Efter särskilda framställningar av priskontrollnämnden har Kungl. Maj:t genom beslut den 21 mars och den 25 april 1947 av nyssnämnda reservationsanslag ställt sammanlagt 17 000 000 kronor till priskontrollnämndens förfogande, därav 6 000 000 kronor för subventionering av införseln av bomull och 11 000 000 kronor för subventionering av införseln av hudar. I fråga om bomull ha subventionsåtgärderna utformats på följande sätt.

Subventioneringen av bomull grundar sig på en den 18 december 1946 mellan statens priskontrollnämnd och svenska bomullsfabrikantföreningen träffad överenskommelse. Subventionen utgår med 39 öre för kilogram, vilket belopp utgör skillnaden mellan å ena sidan det för bomullsspinnerierna fastställda kalkylpriset för bomull, 2 kronor 15 öre för kilogram, och å andra sidan återanskaffningspriset för bomull den 18 december 1946, 2 kronor 54 öre för kilogram. Sistnämnda pris har beräknats såsom ett vägt medeltal av priserna på de vanligast förekommande kvaliteterna av nordamerikansk och brasiliansk bomull. Subventionen omfattar all bomull, som intill utgången av juni 1947 förbrukas av spinnerierna för framställning av rent bomullsgarn samt dessutom för tillverkning av sytråd, vigogne-garn, cottolignar och cellullblandat bomullsgarn. De belopp, varmed sub-

ventionen skall utgå till de enskilda spinnerierna, beräknas med ledning av de uppgifter rörande kvantiteten utlevererat garn, som spinnerierna äro skyldiga att avgiva till industrikommissionen varannan månad. Industrikommissionen utövar teknisk kontroll över dessa uppgifters riktighet. Administrerandet av subventionssystemet sker på så sätt, att utbetalning av subventionerna sker med ledning av de uppgifter, som sålunda komma industrikommissionen tillhanda, och vilka översändes till nämnden, sedan deras riktighet efter granskning genom auktoriserade revisorer bestyrkts av industrikommissionen. Utbetalningen handhaves av priskontrollnämndens kansli (kamerallbyrå).

I avvaktan på Kungl. Maj:ts beslut i anledning av priskontrollnämndens förenämnda skrivelse den 13 september 1946 angående subventionering av importen av vissa importråvaror erhöll reservförrådsnämnden genom beslut vid olika tillfällen under hösten 1946 bemyndigande att av Svenska Garveriidkarnas Import- & Råvaruförening 1940 u. p. a. till självkostnadsvärde inköpa vissa partier hudar samt att försälja desamma till garverierna till av priskontrollnämnden godkända försäljningspriser, även om dessa understege reservförrådsnämndens inköpspriser.

På grundval av nämnda bemyndiganden har reservförrådsnämnden hittills utbetalat omkring 5 500 000 kronor såsom subvention för omkring 7 000 000 kilogram hudar. Slutavräkning har emellertid ännu icke skett. Reservförrådsnämndens kostnader för denna import äro avsedda att täckas ur det belopp av 11 000 000 kronor, som ställts till priskontrollnämndens förfogande för subventionering av införseln av hudar. Utöver nyssnämnda kvantitet har genom föreningens försorg ytterligare inköpts ett parti hudar, vilket ännu icke inkommit till riket. Dessutom beräknas före utgången av innevarande budgetår ytterligare ett parti hudar komma att inköpas. Den sammanlagda kostnaden för subventionering av införseln av sistnämnda partier — sammanlagt omkring 4 000 000 kilogram — har av priskontrollnämnden beräknats till högst 5 500 000 kronor.

Det tekniska tillvägagångssättet vid subventioneringen av införseln av hudar är följande. Garveriidkarnas import- & råvaruförening öppnar rembours, för vilken föreningens medlemmar ställa borgen. Föreningen fördelar de inköpta partierna på de olika garverierna. Dessa betala vid hudarnas ankomst till Göteborg var för sig på dem belöpande andelar till fastställt kalkylpris, 1 krona 61 öre för kilogram, medan priskontrollnämnden betalar skillnaden mellan det faktiska inköpspriset och nämndens kalkylpris.

I skrivelse den 17 april 1947 har *priskontrollnämnden* framlagt förslag om fortsatt subventionering av införseln av vissa varor under budgetåret 1947/48.

Nämnden har därvid framhållit, att de skäl, som nämnden hösten 1946 åberopade för vidtagande av subventionsåtgärder, enligt dess mening alltjämt ägde giltighet. Någon avgörande förändring i den internationella prisutvecklingen hade ännu ej inträffat. Den internationella prisstegringen hade

tvärtom fortsatt. Sålunda låge Moodys råvaruprisindex omkring 26 procent högre än vid mitten av september 1946 och omkring 11 procent högre än vid årsskiftet 1946/47. Återanskaffningspriset på bomull hade stigit till omkring 2 kronor 85 öre för kilogram mot 2 kronor 54 öre vid mitten av december 1946. Beträffande hudar hade visserligen blott smärre prisförskjutningar ägt rum under senare tid, men priserna låge alltjämt på en mycket hög nivå. Prisstegringen sedan förkrigstiden beräknades av nämnden uppgå till i runt tal 250 procent för bomull och 150 procent för hudar.

Beträffande motiveringen för en fortsatt subventionering har priskontrollnämnden vidare anfört bland annat.

Enligt nämndens uppfattning föreligga fortfarande skäl till antagande, att denna prisstegring är åtminstone i viss utsträckning av övergående art och att så småningom, i och med att förhållandena i utlandet börja att stabiliseras, en prissänkning kommer att inträda. Om däremot övervägande skäl syntes tala för att priserna på de internationella marknaderna komme att stabilisera sig på nuvarande höga nivå eller i varje fall prisstegringen kunde förväntas bli av betydande varaktighet skulle frågan, såsom nämnden framhållit redan i sin skrivelse i september 1946, komma i ett annat läge. Det torde emellertid ännu vara för tidigt att fälla några bestämda omdömen på denna punkt. Det måste anses vara av väsentlig vikt att i nuvarande kritiska prispolitiska läge — ett läge som i vissa avseenden otvivelaktigt undergått en skärpning sedan hösten 1946 — genom en fortsatt subventionering av vissa viktigare importråvaror kunna förhindra en betydande uppgång av priserna inom stora konsumtionsområden med därav följande påverkan på levnadskostnaderna. Därest man nu skulle låta höga priser på importerade råvaror slå igenom på färdigvarornas priser, skulle det vid ett senare inträffande prisfall kunna visa sig vara förenat med vissa svårigheter att få priserna att återgå i en mot prissänkningen svarande utsträckning.

Nämnden har vidare erinrat om att socialstyrelsens levnadskostnadsindex per mars 1947 stigit med 8 enheter till indextalet 254 i 1914 års serie samt att en viss ytterligare stegring under året kan förutses. Nämnden har i avslutning härtill understrukt vikten av att levnadskostnadernas stegring begränsas till det minsta möjliga, varför man i nuvarande läge borde undvika en av en sannolikt övergående internationell prisstegringsprocess betingad prishöjning utöver den prisuppgång, som framkallas av förhållandena på den svenska marknaden. En under budgetåret 1947/48 fortsatt subventionering av införseln av vissa varor skulle enligt nämndens mening ingå som ett led i den allmänna ekonomiska stabiliseringspolitiken.

Beträffande kostnaderna för en fortsatt subventionering har priskontrollnämnden i nyssnämnda skrivelse beräknat det för subvention av bomull under andra halvåret 1947 erforderliga beloppet till 10 000 000 kronor. Nämnden har därvid utgått ifrån dels det för närvarande gällande återanskaffningspriset, 2 kronor 85 öre per kilogram, dels ett oförändrat kalkylpris å bomull för bomullsspinnerierna, 2 kronor 15 öre per kilogram. Utifrån

dessa förutsättningar erhålles för hela budgetåret 1947/48 en totalkostnad för subventioneringen av bomullsimporten av omkring 20 000 000 kronor.

Nämnden har vidare i en till folkhushållningsdepartementet den 22 april 1947 inkommen promemoria beräknat kostnaderna för en fortsatt subventionering av importen av hudar under budgetåret 1947/48 till omkring 17 000 000 kronor. Nämnden har härvid utgått ifrån att under ifrågakvarande budgetår inköp beräknas kunna ske av drygt 11 000 ton hudar. Vid nuvarande prisläge skulle enligt nämndens beräkningar för bibehållande av ett oförändrat kalkylpris, 1 krona 61 öre per kilogram, erfordras en subvention av 1 krona 62 öre per kilogram. Nämnden uttalar emellertid, att subventionen icke bör överstiga 1 krona 50 öre per kilogram.

*Departements-
chefen.*

Den prisstegring på de internationella råvarumarknaderna, som hösten 1946 föranledde riksdagen att för subventionering av införseln av vissa varor under budgetåret 1946/47 bevilja ett reservationsanslag av 25 000 000 kronor, har sedan dess fortsatt. Det har icke kunnat undvikas, att denna prisstegring utomlands i vissa fall fått återverkningar på prisläget i Sverige. Genom den subventionering av införseln av bomull och hudar, som genomförts på grundval av riksdagens nyssnämnda beslut, har emellertid en annars oundviklig, ganska avsevärd fördyring av tvenne så viktiga konsumtionsvarugrupper som kläder och skodon kunnat förhindras.

Vid ett bedömande av frågan om en fortsatt subventionering av importen bör enligt min mening största avseende fästas vid utsikterna i fråga om den kommande prisutvecklingen. Därest den internationella prishöjningen kan antagas vara av övergående art, synas starka skäl tala för att man även i fortsättningen vidtager åtgärder till förebyggande av att denna prishöjning i sin helhet får slå igenom på den inhemska marknaden. Därvid böra beaktas de av priskontrollnämnden påpekade svårigheterna att vid ett framtida prisfall utomlands få priserna inom landet att återgå i en mot pris-sänkningen svarande utsträckning. Å andra sidan kommer uppenbarligen, såsom även priskontrollnämnden framhållit, frågan om en subventionering av importen i ett annat läge, därest priserna på de internationella marknaderna skulle stabilisera sig på nuvarande höga nivå. På något längre sikt synes det nämligen icke möjligt att genom subventionsåtgärder uppehålla en i viss mån konstlad skillnad mellan den utländska och den inhemska prisnivån.

Att i nuvarande läge fälla något bestämt omdöme rörande den sannolika prisutvecklingen utomlands är knappast möjligt. Skäl synas dock föreligga för antagandet, att den under det senaste året inträffade prisstegringen åtminstone i viss utsträckning är av övergående natur. Det synes därför på sätt nyss framhållits vara påkallat att ännu någon tid framåt vidtaga åtgärder för att begränsa återverkningarna på den svenska marknaden av denna internationella prishöjning. De under krisen genomförda clearinganord-

ningarna torde sålunda i vissa fall böra fortsätta tills vidare, och det torde icke heller vara uteslutet, att förhållandena kunna komma att påkalla införande av prisclearing även beträffande andra varor än hittills. För lösande av det föreliggande problemet äro emellertid dylika clearingförfaranden icke tillfyllest. På samma sätt som skett under innevarande budgetår bör därför under budgetåret 1947/48 möjlighet finnas för Kungl. Maj:t att i särskilda fall medgiva subventionering av importen.

Av den förut lämnade redogörelsen framgår, att nästan alla de myndigheter och sammanslutningar, som vid denna frågas behandling hösten 1946 uttalat sig, hyst mycket starka principiella betänkligheter mot införande av importsubventioner. Jämväl min företrädare i ämbetet underströk starkt de vådor, som äro förenade med en dylik subventionering. Även jag delar denna uppfattning. Importsubventioneringar böra därför genomföras i begränsad omfattning och under närmare angivna förutsättningar. Såsom sådana synes kunna uppställas, att sannolika skäl tala för antagandet, att prisstegringen till mera väsentlig del är av övergående karaktär, och att fråga är om sådana importerade råvaror eller intill råvarustadiet stående varor, vilkas importpriser utöva ett avsevärt inflytande på den allmänna prisnivån inom landet. Möjlighet bör emellertid föreligga för Kungl. Maj:t att i fall, där särskilt starka prispolitiska skäl kunna anföras, förordna om importsubventionering även där fråga är om andra än nyss angivna varuslag. Hittills har, såsom av det föregående framgår, subventionering ägt rum endast av importen av bomull och hudar. Priskontrollnämnden har även i sin framställning rörande fortsatt importsubventionering särskilt tagit sikte på dessa varor. Jag är emellertid icke beredd att nu göra några mera preciserade uttalanden om de varuslag, som skola kunna bli föremål för subventionering i samband med import.

Subventionsåtgärder böra liksom hittills kunna vidtagas endast efter beslut av Kungl. Maj:t i varje särskilt fall. Kungl. Maj:t bör därvid även meddela närmare föreskrifter rörande subventioneringens utformning i detalj. En redogörelse för vidtagna subventionsåtgärder torde böra framläggas för nästa års riksdag. Bemyndigandet för Kungl. Maj:t att medgiva subventioner torde böra avse budgetåret 1947/48.

Medelsbehovet för subventioneringen är givetvis beroende av den omfattning, i vilken subventionering kommer att äga rum, och de närmare riktlinjer, som skola följas vid dess tillämpning. Priskontrollnämnden har preliminärt beräknat kostnaderna för subventionering av importen av bomull och hudar till $(20\,000\,000 + 17\,000\,000 =) 37\,000\,000$ kronor. Denna beräkning är dock tämligen oviss med hänsyn till osäkerheten i fråga om den fortsatta internationella prisutvecklingen. Av det för innevarande budgetår för detta ändamål beviljade reservationsanslaget av 25 000 000 kronor har hittills tagits i anspråk 17 000 000 kronor. Därest inga ytterligare subventionsåtgärder skulle behöva vidtagas under innevarande budgetår, uppkom-

mer sålunda å anslaget en reservation av 8 000 000 kronor. Med hänsyn till ovissheten rörande den fortsatta internationella prisutvecklingen och behovet av fortsatta subventionsåtgärder synes man emellertid för nästa budgetår böra räkna med ett icke alltför knappt tillmätt belopp för ändamålet. Jag förordar att — utöver förefintlig reservation å anslaget — ett belopp av 40 000 000 kronor göres tillgängligt.

I samband med behandlingen av frågan om subventionering av införseln av vissa varor under innevarande budgetår berördes, i anslutning till vissa uttalanden av priskontrollnämnden, frågan om möjligheten att finansiera ifrågavarande verksamhet ur de överskott, som uppkommit eller kunde uppkomma å den statliga krigsriskförsäkringsverksamheten samt å clearingkassornas verksamhet. Frågan om dispositionen av överskottet av krigsriskförsäkringsverksamheten synes mig emellertid icke böra upptagas i detta sammanhang. Vad åter angår clearingkassorna torde, såsom jag redan framhållit, deras verksamhet i viss utsträckning komma att fortgå även under budgetåret 1947/48. Frågan om användningen av eventuellt uppkommande överskott å dessa kassor torde få upptagas till prövning, sedan denna verksamhet kunnat i större utsträckning avvecklas. För finansieringen av subventioneringen av införseln av vissa varor under budgetåret 1947/48 synes det mig därför vara lämpligare att i likhet med vad som hittills skett ett reservationsanslag anvisas å driftbudgeten. I enlighet med vad förut nämnts om storleken av medelsbehovet torde anslaget böra upptagas med 40 000 000 kronor.

På grund av vad sålunda anförts får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Subventionering av införseln av vissa varor* å riksdagen för budgetåret 1947/48 under elfte huvudtiteln anvisa ett *reservationsanslag* av kronor 40 000 000.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten, att proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:
Carl D. Ossmark.